

ліричної героїні Лідії Кульбак зі світом. Їх осердя – ніжність, турбота, емпатія. Материнське ставлення ліричного Я до світу водночас і дочірнє: світ як Велика Матір влаштований на засадах вітальної щедрості. По суті, відбите в інтимній ліриці поетеси ставлення до світу змодельоване на кшталт дочірньо-материнського, отже, в ідеалі реставрує раювання в материнському лоні як просторі абсолютної любові, повертає відчуття дитинної безтурботності й захищеності. У віршах, де виписано ідеальний родинний світ, світ-родину, – а таких у збірці “Зоря” Лідії Кульбак чимало, – лірична героїня щаслива.

“Філософія” родини в ліриці поетеси, на перший погляд, проста, кореспондує з традиційними цінностями. Може, тому її поетичний голос звучить “тихо”, непомітно, без особливого резонансу з гострими соціальними проблемами. Однак художньо виражений в інтимній ліриці Лідії Кульбак “досвід” щасливого життя в родині-світі на засадах любові, розуміння, турботи, презентує іншу, фемінінну, етику. Подана не в абстрактних схемах, а в конкретних життєвих атитюдах, ця етика з її позитивною вітальною аурую благодатним оазисом вирізняється на гуманітарній “мапі” нашої культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бердяев Н.* Смысл творчества (опыт оправдания человека). – Москва: Изд-во Г. А. Лемана и С. И. Сахарова, 1916. – 460 с.
2. *Варикаша М.* Гендерний дискурс у літературі non-fiction: монографія. – Донецьк: “Ландон-XXI”, 2013. – 212 с.
3. *Гордасевич Г.* Три сходинки в безкінечність // *Гордасевич Г.* Силуети поетес. – Київ, 1989. – С. 160 – 186.
4. *Дойч Х.* Психоанализ женских сексуальных функций / Пер. с нем. С. Перепеловой. / Науч. ред. С. Сироткин, И. Чиркова. – Ижевск: ERGO, 2013. – 108 с.
5. *Кульбак А.* Зоря: поезії. – Київ: Рад. письменник, 1981. – 122 с.
6. *Кухарук Р.* Потаймиру сльози на траві: Лідія Кульбак // *Літ. Україна.* – 1999. – 4 березня. – С. 6.
7. *Осадчук П.* Лідія Кульбак: Що скажуть небеса. Поетеса з керованого хаосу // *Літ. Україна.* – 2004. – № 37 (23 вересня). – С. 5.
8. *Рейнгольд Дж.* Мать, тревога и смерть. Комплекс трагической смерти. – Москва: ПЕР СЭ, 2004. – 384 с.
9. *Фрейд З.* Собр. соч.: В 10 т. / под общ. ред. М. Аграчевой, А. Боковикова, Е. Калмыковой. – Москва: ООО “Фирма СТД”, 2006. – Т.1. Лекции по введению в психоанализ и Новый цикл. – 608 с.
10. *Фромм Э.* Искусство любить / пер. Т. Перепеловой // *Фромм Э.* Душа человека / общ. ред., сост. и предисл. П. Гуревича. – Москва: Республика, 1992. – С. 109 – 178.
11. *Chodorow N.* Gender Personality and the Reproduction of Mothering // *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender.* – Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press, 1978. – P. 173 – 209.
12. *Moir A., Jessel D.* Brain Sex: The Real Differences between Men and Women. – New York, 1992. – 240 p.

Отримано 10 серпня 2018 р.

м. Дніпро

Надія Гаврилук

ДУША НА ВІТРАХ ІСТОРІЇ

[Павлів О. Душа. – Хмельницький: Видавець ФО-П Стасюк Л.С., 2018. – 16 с., іл.]

У літературі є теми модні. На такі пишуть багато і різноякісно. Утім, мода мінлива. І її замало, аби твір зостався надовго в пам’яті читача, будив його думку, зворушував, не давав забути істотне: “Краса не може втішити, якщо вона позбавлена душі” [1, 400].

Тому така важлива битва за людську душу. Тому так уперто воює з людською душею лукавий, прикидаючись носієм світла. Тому так наполегливо воює з нею кожен диктаторський режим. Не треба далеко ходити, досить зазирнути до недавнього минулого, приміром, у листа Євгена Сверстюка до Зіни Генік-Березовської: “Кожен раз, коли захитується обманно-стабільний ґрунт під ногами, починаєш відсвіжувати в душі те, що написано там великими літерами, але якимось змеркло в буденних сутінках, де все невидиме вважається недійсним” [4].

Саме про ті часи, де все невидиме вважалося недійсним, і пише в оповіданні “Душа” Олег Павлів. Автор іде найважчим, але найпевнішим шляхом: бере сюжети з життя і художньо опрацьовує їх. У згаданому оповіданні О. Павлів зазирає в 1944 р., у західноукраїнське село. І шукає там живу душу, співчутливу і відважну.

В оповіданні “Душа” налічується дев’ять душ: селянка Павлина; російськомовний солдат і комісар (ці герої служать безбожній системі); україномовний солдат, що співчуває Павлині, але не має відваги піти проти накинута порядку; українець-східняк Ніколай, який топить лихо в горілці, не маючи духовних сил на дієвий опір; Мелітон, що допомагає Павлині з відновленням оселі і господарки, бо має живу душу, хоч і дивиться на світ раціонально; стрийко Павлини Василь, утілення мудрого предка-порадника. А ще ж – душі рядового Володимира і розстріляного священика. Душі полеглих є тими, хто пробуджує чи підштовхує до пробудження душі живих.

Така душа селянки Павлини, котра прагне по-християнськи поховати рядового Володимира Єрусилова. Вона зважується нагадати солдатам, що то гріх великий “в Бога зневіритися” [3, 6], що це ж душі рядового без хреста на могилі “непереливки в потойбічному світі” [3, 6]. Співрозмовники-солдати застерігають Павлину – україномовний м’якше і якимось зніяковіло, а російськомовний безапеляційно різко – про те, що непереливки буде самій селянці, якщо комісар довідається про її спроби встановити на могилі саморобний хрест.

Але це жінку не спиняє. Опинившись у пеклі безбожності, вона чинить так, як чинить душа свята, викриваючи зло, свідома того, що:

Коли з насильством воля примирилась,
Не можна вчиненого дарувать.

Ці слова Данте із його “Божественної комедії” [2, 356] живуть у свідомості селянки Павлини. Не з книги великого італійця, але з народної моралі почерпнуті. Підкріплені наукою священика, що поклав душу за віру. І тому:

Радіючи на благ найменший слід,
Душа свята облуду в світі злему
Всім розкрива, хто терпить тьму обид [2, 386].

Так чинить щодо найближчого сусіда Мелітона. Однак Павлиніну спробу заспокоїти душу покійного рядового сусід сприймає як марну забаганку, мотивуючи це тим, що тіло Володимира і так потім перепоховують у братській могилі без хреста. Погляд Мелітона раціональний, але Павлина не може його сприйняти.

Виявляє рішучість навіть перечити комісарові: “Дуже вас прошу, пане... Даруйте, товаришу комісарє. Не робіть цього, не збивайте з могили хреста...” [3, 11]. Зважується, бо:

лжа в уста святій душі не ляже,
Бо та у первоістині лежить [2, 356].

У відповідь на заперечення отримує розламаний об коліно хрест і погрозу: “Еще раз, когда буду проезжать возле твоего поместья и увижу крест на могиле, возле нее появится еще одна могила. И поверь мне – тоже без креста [3, 11].

Павлина знає, яке важке життя сьогодні, надто ж – понівечене “клятою війною”, але відновлює не тільки матеріальні статки, а й душі – свою і оточуючих.

Віднові душ слугує й оповідання молодого автора О. Павліва. Ровесник поновлення Незалежності України, письменник дуже чутливий до питань історії, істини і духовності. Живучи в Празі, він видає книжки, присвячені українській минувшині та її видатним діячам: “Погода совісті” (2016); “Погром проти українців в Польщі” (2017); “Зродився він Великої години” (2017) та ін.

О. Павлів є головою культурно-просвітницького товариства “Опір Західної України” в Празі (Чеська Республіка). Історія для нього не далеке минуле. Мабуть, він міг би підписатися під думкою Мирослава Дочинця із його “Кринчаря” про те, що переживання близьких навідують нас, коли молимося, щоб напоумити чи надихнути, і поки носимо їх у серці, вони об’єднані з нами законом Вічності.

До цього закону О. Павлів спрямовує себе і своїх читачів у кожному прозовому творі, адже підвалиною кожного є реальні події. Але в “Душі” особливо чітко видно і його душу, що вболіває за українську людину, за людяність і красу взаємин.

Мабуть, саме тому і твір вийшов мистецьки вправним. Мова оповіді жива і відповідна персонажам. Психологізм дійових осіб заторкнута різною мірою, але чіткими мазками. Жанр оповідання видається не цілком витриманим. Місцями оповідь скидається на сценарій короткометражного фільму: “Повернувшись додому, ховаючись в лісі від війни, селянка Павлина бачить жахливу картину – свою напіврозвалену хату і стодолу, що згоріла разом з її худобою, побиті кулями на її подвір’ї кури...”; “Поглянувши на могилу біля фоси, Павлина іде на неї подивитися. Поволі вона перестає голосити і мовчки, довший час задивившись на могилу і задумавшись, читає з таблички сама до себе вголос...” [3, 5].

Такий художній фільм був би на часі. Не тому, що тема модна. Ця тема завжди актуальна і приваблива. Адже в ній – про невидиме, але вічне і зрима – душу...

ЛІТЕРАТУРА

1. *Голсуорсі Дж.* Сага про Форсайтів. – 645 с. – С. 400. – url. – <https://www.ukrlib.com.ua/world/getfile.php?tid=2925&type=1>
2. *Данте А.* Божественна комедія: Поема / Пер. з італ. і коментарі Є. А. Дроб’язка; Передмова О. Б. Алексєенко; Ілюстрації В. В. Петрова; Худож.-оформлювачі Б. П. Бублик, С. І. Правдюк. – Харків: Фоліо, 2001. – 607 с.
3. *Павлів О.* Душа. – Хмельницький: Видавець ФО-П Стасюк Л.С., 2018. – 16 с., іл.
4. Роздуми і афоризми Євгена Сверстюка, підбрані Михайлиною Коцюбинською // День – 13 грудня 2008. – url. – <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/rozdumi-y-aforizmi-ievgena-sverstyuka>

Отримано 12 вересня 2018 р.

м. Київ